

שמעתא עמיקתא

גליון רנ"ח / פורים / ה'תשע"ו
קהילת "חניכי הישיבות", רמות ב'

עירות המחוברות לכרך על ידי בורגנין, האם קוראות בט"ו

א. מקומות הנראים או סמוכים לכרך

איאתא במגילה (ב) אמר רבי"ל, כרך וכל הסמוך לו וכל הסמוך עמו נידון ככרך. ועד כמה כחמתן לטבריה מיל. ואמרו עוד שם (ב) סמוך אפי"פ שאינו נראה, בשלמא נראה אף על פני שאינו סמוך משכחת לה כגון שיושבת בראש ההר, אלא סמוך אפי"פ שאינו נראה היכי משכחת לה, א"ר ירמיה שיושבת בנחל (מקום נמוך, רש"י). ועיי' בר"ח (מגילה ג) **וברבינו יהונתן מלניל** (שם) שפירשו דסמוך הוא דוקא אם הוא תוך מיל, אבל בנראה ואינו סמוך אין לו שיעור ואפי"פ ביותר ממיל קרא בט"ו. וכן משמע **מרש"י** (שם ב). וכ"כ **הרשב"א** (שם), **הריטב"א** (שם) ו**המאירי** (שם). אולם עיי' **ברמב"ם** (מגילה ג פ"א ה"ג) ומוכח דס"ל שאפי"פ בנראה עמו אין דינו ככרך אפי"כ אין ביניהם יותר ממיל, דהיינו אלפיים אמה. (שהוא תשע מאות וששים מטר). וכן הוא בר"ן (שם). ור"ל **הטור** (סי' תרפ"ג): וכן הכפרים הסמוכים להם אפי"כ אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, או שנראים עמהם אפילו אינם סמוכים להם כגון שהם בהר, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל, עיי"כ. ופירש הגמ"ר (שם) דדעת הטור כהרמב"ם, ועיי"ש שפירש דברי האליב"ה.

ועיי' **בשו"ע** (שם ס"ג ב) שכת' בזה"ל: כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון, וכן הכפרים הנראים עמהם אפי"כ אינם סמוכים, כגון שהם בהר, או שסמוכים להם אפי"כ אינם נראים עמהם, כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל, קוראים בט"ו, ויש לפרש כששטח כל אותו כפר נראה עמו להדיא וכו', עכ"ל (המאירי), והרי אומר דבעינין שיהא נראה כולו ולא סגי במקצתו, אבל נראה שבעיקרו עסיק לפרש שצריך שיהא נראה לעין ממש, אבל אין כוונתו לחדש דבעינין נראה כולו ולא מקצתו עיי"כ.

ג. כפר רחוק מהכרך פחות משיעור מיל בנסיעה ברכב

ועיי' **בכה"ח** (סי' תרפ"ג ס"ק י) שיצא לחדש שאפי"כ אם הכפר רחוק מהכרך יותר מכדי מהלך מיל ברגל, אם הוא פחות משיעור מיל בנסיעה ברכב (דהיינו בתוך י"ח דקות, כמבואר בשו"ע סי' תני"ט), יש להקל לחשוב כדון הכרך, שנחשב סמוך לו, ויקראו בט"ו. ועיי"ש שכתב כן ע"פ המבואר בד"ן אבלות במו"ק (כ"א), שאם יכול לבוא ממקום קרוב שהוא עשר פרסאות מונה עמהם, שיש אומרים ששם אפי"כ אם יכול לבוא ברכב בתוך שיעור הנ"ל מונה עמהם, עיי"כ. ודבריו הם דברי חידוש. ועיי' לקמן באות ה' בשם הרמב"א.

ד. על שמהמקום סמוך לכתב ע"י רצף בתים

ועיי' עוד ב**בבב"א** (ארו"ח סי' קנ"ג ס"ק י"ג) שכת' דאפי"פ שאם נתוספו בתים חוץ לחומת הכרך קוראים בט"ו, אפי"כ אם הבתים נמשכים ברציפות יותר ממיל, מ"מ צריך שלא יהיה בין הבתים האלה מגרש פנוי כשיעור שבעים אמה ושיריים, כדן לעיבורה של עיר, שאם יש שטח פנוי בשיעור כזה, או לכל היותר קממ"א אמה, צריכים לקרות במגילה בי"ד, עיי"כ. וכ"כ **המקראי קדש** (פורים ט"ג כג) ושכן נטח להלכה ג"כ בספר אגרת הפורים מהגמנוה"י זונדל גרוסברג ז"ל (סי' ד). ולפי"ז עיירות הרחוקים מהכרך אבל סמוכים לבתים הסמוכים לה חשיבי סמוך לקראו ביום ט"ו (אולם מיל לא מהני להו אלא אם כשיעור שבעים אמה ושיריים). וכן דעת **המנח"ם** (ח"ח סי' ס"ג). ודעת **הכה"ח** (סי' תרפ"ג אות י) להקל בזה. ועיי' עוד בזה **בציץ הקודש** (ח"א סי' ט"ז) ו**בשבת הלוך** (ח"א סי' צ"ג) ו**בתשובות והנהגות** (ח"ב סי' ש"ח).

ה. הטעם שצ"כ הסמוך לכרך דינו ככרך

והנה **השלט"ג** (ב"ב פ"ב) כת' שכל תקנה וגזירה שנוהגים בה בני העיר, מתפשטת היא עד תחומה של העיר, וכדן מגילה שהיא תקנת חז"ל, ומתפשטת עד מיל הסמוך לכרך, וכן הדין בכל תקנה. וכתב **היש"ש** (חולין פכ"ב סי' ג) דהיינו טעמא משום שכל שהוא אחר התחום נגזר אחר תקנות בני העיר, לפי שהוא מקום שמהלך בני העיר הם בשבת ויו"ט. משמע שכל שהעיר שולטת נגזרות א' אחר השני חשיב כעיר א', ולפי"ז אפשר שעיירות אפילו שאינן בתוך התחום, המתאחדות עם הכרך ע"י הארנונות ושאר ענינים נמי כבני הכרך חשיבי. [ועיי' **בשו"ת ישכיל עבדי** (ח"א סי' ס"ז אות טו והלאה, וסי' יח)]. ועיי' **בריטב"א** (מגילה ב. ד"ה כרכים ג; ד"ה אחר רבי"ל) שהטעם של סמוך לכרך נידון ככרך הוא משום דכל הסמוך לכרך המוקף הוא מנון על גר בעת צרה, וכיון דמגניי בתוך העיר בשעת מלחמה הוא אחריו והוא הם כמעט בכל עמזן ועם א' הם, עיי"כ. ו**הטורי אבן** (מגילה ג) כת' כי הם קרובים וסמוכים זה לזה, ותמיד מצויים אנשים של זבי"ז, א"י"א שזה יקיים מצות פורים בי"ד, וזה יקיים בט"ו, שברי כעיר א' שאנשיה חלוקים במנהגייהם אלו מאלו. ולפי סברתם אפשר דק"ו אם סמוכים לכרך לעינין ושאר עניניה.

ומ"מ סברת המהרש"ל תלויה במח', דהנה **המהר"ם אלשיך** (ס"ט נ"ט) כת' שיש ללמוד מדין סמוך במגילה גם לענין מסים שכל בתו כנסיות הממצאים בקהילה א' נגזרים אחר ז' טובי העיר שכוללים כל הקהלה לכל מה שנוגע לכלל הקהילה, עיי"כ. אולם **החת"ס** (ארו"ח סי' קצ"ג) דחה דברי ההנהגה שדין סמוך הוא משום דהכפרים נגזרים בתר הכרך, וכתב **שתחילת התקנה היתה כן שהכרך עם כל סמוכיו יקראו בט"ו** ויהיו כל סמוכיהם כשם דינו שלא יהיו הסמוכים והנראים למוקפים כאבל בין החתנים. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (הליכ"א פורים פ"ב אות ח) דכל השכונות השייכות לכרך בעניני העיר כגון פורים וארנוניות וכדו' נידונות ככרך. והרי סמוכים לבניו מהרמב"ם שכת' לענין כל הנראה עמו דנדון ככרך, דדוקא סמוך הא דמשערינן במיל דכיון שאינו נראה עמו לא חשיב סמוך ביותר ממיל, אבל בנראה כל שהוא נראה עמו ומשתתף עמו בעניניהם לית ליה שיעורא.

ו. עיירות גדולות וסמוכות לכרך

ועיי' **במהר"ם אלשיך** (סי' ק) דלא תיגמא דאם יהיה סמוך לכרך עיר גדולה שיהיה הכרך נדון כמותה, אלא לעולם הכרך וכל הסמוך לו באיזה אופן שיהיה נדון ככרך, עיי"כ. וכ"כ **המ"ב** (סי' ה) בשם המאירי שלא דוקא כפרים וה"ה עיירות. וכן פסק **החזו"א** (ארו"ח סי' קנ"ג ס"ק א). וזה דלא כ**המהר"ם שיק** (סי' קס"א) שכתב דוקא כפרים הסמוכים לכרך דינו ככרך אבל ב' עיירות גדולות ומכ"ש אם שניהם מוקפות חומה לא אחת נידונת לעצמה. ועיי' **בהר צבי** (ח"ב סי' קלא).

ז. עיר המחוברת לכרך על ידי העירוב

ולענין עיר המתחברת ע"י העירוב, כבר הביאו פוסקי זמנינו דברי **הגאון רבי ישראל זאב מינצברג** (הסכמה לספר כרכים המוקפים חומה) שכת' "וכוננו מה שחורה בזה גאון הגאונים בעיר תורת חסד גאב"ד לובלין, מנבעל השו"ע הרב זצ"ל ששכונות העירוקות שדינן לקרות בי"ד, אפי"כ יסדרו בהם חוטי העירוב של העיר עד לאחר שכונות אלו, לא מועיל להם לחושבם כעיר ירושלים לענין קריאת המגילה, דאינם נקראים עיי"כ כן סמוכים". ו**בשו"ת ישכיל עבדי** (ח"ח השמטות סי' ג אות ט) כתב לחדש שהוראה זו לא נאמרה אלא בכגון שהשכונה שהתקרבה ע"י העירוב, היא שכונה נדחת שאין לה שום קשר עם העיר עצמה, משא"כ במקום שיש לעיר קשר אמיץ עם הכרך המוקף עצמו, מכיון שהעירוב מקשר הכרך לשכונות הסמוכות אליו ללכת ע"מ להגיע אליהם בשבת, הרי שכונות אלה נחשבות כעיבור דעיבור ומהם מחשבים שיעור מיל, והרי העירוב במקום שיעור מיל שעל ידו מותר ללכת לביה"ח, עיי"כ. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (מנח"ס ח"ב סי' נ) ו**הוגרש"א זצ"ל** (שבת יצחק פורים פ"ו אות א) דמהני. אולם דעת **בעל הקהלות יעקב** (דקרינא דגאונא ח"ב סי' ק) **המנח"ם** (ח"ח סי' ס' ותי"ט ס"ט) ו**האור לציון** (ח"א ס"ט) דהאיבר עיי"כ עירוב אינו מועיל. ועיי' **במקראי קדש** (סי' כו).

ח. שכונת רמות

ולפי הנ"ל יש לדון לענין זמן קריאת המגילה בשכונת רמות, דלכאורה (לולי הטעמים של שיתוף בעניני העיר והעירוב הנ"ל) ויש לקרואתה בי"ד כי לא רואים ממנה את העיר העתיקה (אלא בדוחק מצוית מסוימת ניתן לקרוא רק חלק מהמגדלים הנמצאים בתוך העיר עתיקה. ויעויין **בספר עיר הקדש והמקדש** (ח"ג פכ"ז אות י"א ס"ב) דבכה"כ לא חשיב נראה. אולם דעת **הגרי"ח שליט"א** (תורת המועדים סי' ב אות א) שגם אם רואים את העיר, רק ממנינים גבוהים שבכרך סגי, אולם בני"ד י"ל שיוצא שלא מהני כי אינו נראה אלא בקושי רב, עיי' לעיל אות ב'. וכמו כן פי' הפסק ממנה לשכונת המחוברות לכרך עתיקה (לפי המחמירים לעיל באות ד').

וכן נקט **המנח"ם** (ח"ח סי' ס"ב, ח"ט סי' ע' ותי"ט נ"ה) דיש לקרות בי"ד בברכה, והמחמיר לקרות בט"ו בלא ברכה תעי"ב, ושהסכימו לה הרבנים הגאונים הגדולים שליט"א והרב הגאון מוה"ר אברהם יעקב זולניק שליט"א וכאשר הלום ראיתי, במכתבי השו"ת של הגאונים הבדולח שליט"א וזאנר שליט"א [זצ"ל] ומוה"ר ש"ח שליט"א בנו של בעל הקהילות יעקב, [ואך מחמת ענוותנותו כתב דלענין מעשה אינו מתערב], עיי"כ. [ועיי' **באור לציון** (ח"ד פ"ג הנה א' ד"ה וכן אין לסמוך) דאין לקרוא בט"ו מחמת שרואים מרמות את קבר שמואל הנביא כי יש בה כמה ספקות. אולם מטו בשמיה דהגר"י פישר זצ"ל שפסק מקראי קדש בט"ו]. אולם דעת **הגרש"א זצ"ל** (שם) שקוראים ביום ט"ו כי העירוב מחבר. ולדעת **הגרש"א זצ"ל** (שם) נמי הדין כן משום שמשותפת עם הכרך בעניניהם ובארנוניות. [וכן יוצא לפי הכה"ח והישכיל עבדי הנ"ל].

עבודת המועדים נקודות בעבודת פורים

סגולת התפילה בתענית אסתר

זמן זה מסוגל שתתקבל התפילה - "... כי יום זה של תענית אסתר מסוגל מאוד שיקובל תפלתו בזכות מרדכי ואסתר, וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל, יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר תהילה מזמור כ"ב בספר תהילים "למענך על אילת השחר" ודרשו רז"ל דאסתר היתה נקראת אילת השחר, ואח"כ ישפוך שירו לפני ה' ולבקש בקשתו, ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ויקובל תפלתו ברצון... כי יום תענית אסתר ויום פורים הם ימים של רצון ואהבה, לכן טוב להתפלל ביום תענית אסתר ושומע תפילה יקבל רחמים וברצון את תפלתו אמן". (קב הישר פרק יז)

הארת יום הפורים

כתב הארז"ל (פרע"ח, שער הפורים) **בענין הארת ימי הפורים המתחדשת בכל דור "זוהבן מה שאמר לא יעברו כי תמיד נשאר הארה זו בזמן הזה של ימי הפורים וכו' והיא הארה אשר מעולם לא נחיה כמותה". וכתב על זה הגר"ש פינקוס זצ"ל "שעיקר חוקף חנם של פורים אינו בעצם החגלה שזכו לה באותה שעה, שהרי ס"ס כ"ך היא ההתנהגה הטבעית, שבזמן של סכנה עצומה כזו מתעוררים הרחמים, אלא עיקר חנם ש"ס"ס לא יסוף מרעם" (אסתר ט, כח), ושאותו חוקף של חובתנו ודחייתו של אהבה שפרצו חזרתנו וגרמו לחגלה מתחדש בכל שנה ושנה באותה מדה במונן, ואף שעכשיו אנו כבר לא באותו מצב של צרה שהיתה בזמן חגן. ואומר האר"י ז"ל ששענין הזה לא מעוי בשאר ימים טובים, שכל חו"ט היוגם זכר למה שארע פעם, אבל בפורים עיקר חו"ט יקבע על מה שישנו כעת". דברים אלו מעוררים אותנו לגשת לעבודת הימים מתוך אהבת ה' וקירבה אליו. ונראה שזו הנקודה המרכזית של עבודת היום, בעיקר בקריאת המגילה ששם מסופר על גדול חנם ותוקפו וכיצד השגחתו ית' חופפת עלינו בתוך ההסתר והטבע, ובין בלימוד התורה ביום זה וכפי שידוע שקיבלו עליהם את התורה מאהבת חנם. ואף שאר מצוות היום של משלוח מנות, תנות לאבינונים וסעודת פורים, הכל מתוך אהבת הקב"ה המטיב לנו ומשגח עלינו, וממילא מגיעים אף לאהבת הבריות.**

מעלת התפילה בפורים

העת רצון בפורים גדול מאד לדעת על מה לבקש - "ואני תפילתי לך ה' עת רצון אליקים ברב חסדך עניי באמת ישעך. צדיקים פירשו ע"ד רמז את הנאמר במגילה, ויאמר המלך לאסתר במשנת חיון מה שאלתך, שהקב"ה מלך מלכי המלכים ואמר בפורים במשנת חיון לכל יהודי, מה שאלתך ויענות לך ומה בקשתך ותעש. ועל עת רצון הגדול הזה של יהודי א' היא, אליקים ברב חסדך עניי באמת ישעך. בעת רצון גדול כזה צריך עזר מהש"ת לדעת על מה לבקש, שלא יבקש דברים חסרי ערך... הקב"ה נותן ליהודי הרבה עתות רצון, כל שבת וכל יו"ט הם עת רצון, ובמיוחד פורים הוא העת רצון הגדול ביותר, שהמלך אמר מה שאלתך ויענות לך ומה בקשתך ותעש, אבל צריך לדעת על מה לבקש, שלא לבקש על שטויות, אלא אליקים ברב חסדך עניי באמת ישעך, לבקש ישועה אמיתית". (נתיבות שלום עמ' ע"ח)

לימוד תורה בפורים

קבלת התורה המיוחדת מאהבת חנם - "אמר רבא אף על פי כן חודר קבלה בימי אשורוש דכתיב קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר". (גמ' שבת פ"ח). "בימי אשורוש מאהבת חנם שנעשה להם". (רש"י שם) - "ד"ה דבנס פורים תגלה לנו שאפילו בגלות ובזמן של הסתר פנים עושה עמך הקב"ה ניסים ונסתרים כדי להעילנו. כלומר שכל כך הקב"ה "אהב עמו ישראל" עד שעושה להם ניסים גם במצב שכזה, וכאשר ראו גדולי אהבת ה' לעמו ישראל נתעוררו באהבת ה' ועיי"כ? קבלו את התורה ברצון ובאהבה". (קונטרס בעניני פורים וחדוש אדר, עמ' ע"ג)

קריאת המגילה

חובה יש ללמוד מקריאת המגילה - "שמעו נא נבני עם וחכמים אשר ברו ה' בג מכל העמים, אל נא תחיו קריאת המגילה בעיניכם כדורש ספר וכזונתו וספר קורות אבותינו בכל התולדות אשר במשך זמננו, אבל אל נא תחיו הגדת המעשה וסיפור הדברים, ומ"מ שישלח זה וזה אחריו לקרותה פעמיים, ותורה לקל סולנו ויודעים המעשה חזוא... אמנם רוב מחזעעלת אשר נמשך ממנו, מלבד סודות

ט. עיר הסמוכה על ידי בורגנים

ויש לדון לדעת הסוברים דאזמנה ביי"ד, האם בורגנים שבין העיר לכרך מועילים למעט המרחק של שיעור מיל או לחברים לרצף בתים של הכרך כשיש בין הבתים האלה לעיר הסמוכה מגרש פנוי כשיעורו י' אמה ושיריים... ובמבוא במבוא **בעירונין** (נה) דאם היו בורגנין חוץ לעיר בתוך ד' אמה ושיריים מתעברין עמה, ומודדין תחום העיר משם ולהלן. **ופרש"י** (י"ד ט"ז א"ק) דבורגנין הם סוכות שעושין שומרי העיר, ואינו דבר קבוע. ולפניו לכאורה י"ל דהיינו לענין קריאת המגילה דבורגנין נמדדין עם העיר. ואף לסוברים דעירוב לא מהני לענין קריאת המגילה י"ל דידוד בכה"ג, שעד כאן לא החמיור אלא התם כי אין העירוב מחבר הכל כעיר א' אלא לענין טלטול, אבל בורגנין הם חלק ממש מהעיר וממילא חשיב (העיר) סמוך לכרך.

אולם בשבט הלוי (ח"ו ט"ז ט"ז) כתי' דאין בורגנין מועילים לבטל העיר הרחוקה מהכרך המוקפת חומה, דא"כ יוצא שאם תעשה בורגנין מירושלים עד סוף ארץ ישראל וכל דין עיריות פרזות כעיר קריאה ביי"ד, והוא דבר שאין השכל סובל. ובורגנין מועיל להאריך ולחדר, אבל לא מועיל לבטל ובדין סמוך נראה מתורת בטול נגוע בה, ע"כ.

אלא דלכאורה יש לדחות סברתו דהרי כבר מבואר לעיל דעת רוב הפוסקים דלא מטעם ביטול ממש אתיגן עלה, דאליכ' איך עיר גדולה מהכרך בטלה אליו, אלא תחילת התקנה היתה כך שהכרך עם כל סביבותיו יקראו בטי"ו. ולפניו י"ל דכל שהיא מחוברת אליו בכלל התקנה היא דחשיב סמוכה אליו. וכן משמע קצת **מהחו"א** (ס"ט קנ"א) שהדבר תלוי בתחום שבת. וכן פסק **במנחת יצחק** (ח"ד ט"ו נה) (אלא דעייניי שכתב דאם יסתרו אותם כל שנה יש לחוש שלא יוכלו להניחם כל שנה וישהו. ובאופן זה הדבר עלול לבוא לידי תקלה. ועי' עוד להלן).

י. בורגנין ארעיים

אלא דיש לדון לענין פרטי דיני הבורגנין המועילים לזה. והנה איתא **בעירונין** (כ"א) אמר ריב"א אין בורגנין לא בבבל ולא בשאר ארצות, בורגנין בבבל משום דשכיחי בידקי דמאי, בשאר ארצות נמי לא דשכיחי גבוי, ע"כ. **ופרש"י** דהתם בורגנין אין בבבל, כלומר ואין מתעברין עם העיר, דבבבל איכא בידקי דמאי ושטפי להו, הלכך לא חשיבי מיד. וכן הביאו להלכה **הרשב"א** (עבודת ש"ה ט"ו ו), **הב"י** (ט"ו תצ"ח), **הערוה"ש** (שם אות ט) ו**המ"ב** (שם) שבמקום שדשכיחי גבוי דגבוי להו או שגמיון ושטופין אותו אינן נמדדין עמה דלא חשיבי מיד, אבל בעלמא נמדדין עמה.

ועי' **במנחת יצחק** (ח"ד ט"ו נה) שהביא מהשו"א (הגר"מ דייטש שליט"א) דאף אם ארעי פוריס יסתרו את הבורגנין, מ"מ כיון דפוריס יהיו קיימין, ואי אפשר להו בזה, ולא דמי לבורגנין דבבל דהכא במציאות שפיר יכולין להתקיים, הנהגו עצמך אם אחד יבנה בתים גמורים ושלימים ע"מ לסותרן אחר שבת או אחר פוריס, האם נאמר דאין מתעברין עם העיר, וכן מבואר בשפת אמת בסוכה (ג) לגבי סוכת החג בחג דה"ז מתעברת עם העיר. ובמנחת יצחק כתב על ראייתו דבערוך לר' בסוכה שם כתב דאפשר כיון דאין עושין הנהגה חריב בשאר שבתות השנה אף שבת שבחג אין עושים, ובדאי דלדברי הערוך לר' ה"ה בנוגע בשביל פוריס לבד, ומשייך הוא עצמך וכו' לענין דאינו פשיטא כל כך, ע"כ.

והנה **השו"ע** (ס"י שצ"ח ט"ז) כתב דיושבי אהלים שעושין מהוצין וערבה אין להם דין עיר, ולפיכך אין מודדין להם אלפים אמה אלא מפתח בתיהם. וכתב **המ"א** (ס"ק ט"ז) שאין קבועים במקום א' אלא יושבים כל זמן מה ואח"כ הולכים למקום אחר, אבל אם קבועים במקום א' הוי כעיר, ע"כ. ועי' **בבמ"ג** (שם) שמתקפץ מהם גדר של קבוע הוא כל שקבוע קוף א' או ל' יום הוי קבוע וצ"ע, ע"כ. והביאו **המ"ב** (ס"ק ט"ז). ומה שהסתפק בזה דוקא לענין יושבי אהלים, משמע דלענין בורגנין פשיטא ליה דלא בעינן כולי האי, דבורגנין דעלפני מושבי אהלים. ועי' עוד להלן באת' ז"ד.

ועי' **בניין שלמה** (ח"ד י"ד ט"ז כ"ג ע"ג דפ"ד אות נה) שכת' עי'פ' הירושלמי דבורגנין שאין אף צורך ליה ליום או יומיים לצורך שמירה הוי קביעות. אולם **בערוה"ש** (אות ט) כתב דדוקא בורגנין של שומרי העיר שהוא דבר תמידי מהני, אבל שומרי יגרות בלב ענין הוי עראי שהרי אין לזה קביעות וזמן קצר הוא. ואפשר דאף הוא מודה דלי' יום סגי לזה.

יב. בורגנין העומדים בקל להתייר התחום

ועיינין עוד **בדגמ"ד** (ס"י שצ"ח ט"ז) שכתב דמשמע מרש"י בסוכה (ג) דבורגנין כיון שהם רק ללינת לילה ולאדם אחד ועשוי לזירת עראי, אי"צ ד"א, ומ"מ צריך שהיה עשוי באמת לצורך שדות או פירות כדמוכח בסוכה שם. ולכן מי שרוצה להעשות צריפין בכל ע' אמה להרחיב התחום ואותן צריפין שרק בשביל כך ולא לשמור שדות או פירות לאו כלום, ע"כ. והביאו **שער"ת** (אות ה) וצ"ע לדבריו **המ"ב** (ס"ק ג) ומשמע דס"ל כוותיה.

אולם **הבית יצחק** (אר"ה ט"ז אות ג) הוכיח דבעינן חזי לשמירה ותו לא, וע"כ כתי' שם דאף אם שמים בורגנין אך ורק בשביל להתייר את התחום מהני, דהרי סוף סוף ראייתם הם לשמירה. וכן הוא **במנחת פתים** (ס"י שצ"ח ט"ז) וכן הביא **המהרש"א** (דעת תורה שם ו'). והמנחת"י (שם ד"ה והנהגה מ"ט) חשש לדעת הרמב"ם.

יג. כשאין להם ארבע אמות

ועי' עוד **בדגמ"ד** (שם) דבורגנין אי"צ להיות ד' אמות על ד"א כמ"ש בסוכה (שם). וכן פסק **המ"ב** (שם). אולם **הערוה"ש** (שם) כתי' על דבריהם דדבר תמוה הוא, וע"כ נקט דבעינן דע"ד [ועייניי שכתב שמהא דסוכה אין שם שום משמעות והרבזא משום דהוא בנין קל מצרף וכיו"ב]. והמנחת"י (שם ד"ה והנהגה מ"ט) חשש לדעת הערוה"ש.

יד. נמצא לפניו

נמצא לפניו דבורגנין לכת' צריכים להיות לצורך שומרי העיר וכדו' ולא דבר ארעי, וכמו"כ לכת' בעינן שיהיה להם דע"ד. אלא דכ"י לענין בורגנין שהם סוכת המורים כתי' אמר בית דירה גמור מהני לחבר העיר. וכן מציינו **בשו"ע** (ס"י שצ"ח ט"ז) דכל בית דירה שהוא יוצא מהעיר כו', הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה וכשמודדין לה ארבע אמה לכל רוח מודדין חוץ מבית דירה זה. ועי' להלן.

ועיינין **בחה"ש** (אר"ה ט"ז צ"ה) שנקט דאפי' אם אין תשמיש אדם במקום אלא כניסה ויצאה סגי. אולם **החו"א** (אר"ה ט"ז קי ס"ק כ' ב' ב' ח"ב) כתי' דאפי' דכל שפיו שם דיריים מהני, מ"מ עיבור בעי דירה גמורה שבני"א אוכלין בהן פתן וישנין שם. [ועי' **בשבט הלוי** (ח"א ס"ס י"ג) דבית חרושת שאוכלים בו הוי כבית דירה להניח בו עירוב. וכן דעת **האור לציון** (שם)].

יז. כשעומד לדירון כמה ימים

אלא דיש לדון אם ילפינן ממוזהא לענין עיבור, וכבר נח' בזה גדולי אחרונים. דהנה **בחות"ס** (שם) כתב דארוות סוסים אפי' שאין בהם בית דירה מהני לענין עיבור, דממוזהא ילפינן דרפת בקר חייב במזוזה וכדעת הגאון אור חדש ז"ל **בבב"י** (מד' תנ' אר"ה ט"ז ט"ז), ומה שדחה הנוב"י, יש לדחות, עייניי.

אולם עי' **בנייאר הלכה** (ס"י שצ"ח ט"ז) דהיא (ארוות) שלא פסק כהחתי"ס אלא נקט דדוקא ארוות סוסים שיש בהן בית דירה מהני לענין עיבור. ומשמע דכפי' לענין זה לא ילפינן ממוזהא.

דאפי' שלא דרינן שם ממש כיון דיוצאין ונכנסין בו חשיב בית דירה, אבל מוקמות החייבים משום דהוי בית דירה י"ל דחשיב בית לענין עיבור. ועי' **בדרישה** (ס"י דפ"ד אות ב), **בב"ח** (אות ה) ו**בש"ד** (כ"ב) שכת' חילוק זה לענין מזוזה. וכ"כ **האור לציון** (שם) דאם חשיב בית לענין מזוזה חשיב בית לענין עיבור (עייניי טעמו). ועי' **בחזו"א** (אר"ה ט"ז קי ס"ק כח). וכן נראה **המ"ב** (ס"ק ט"ז) שכתב שבת אפילו שלא דרינן בו מיהו (ולכאורה כוונתו שדרים בה אלא שענתה א"ב בה דירום).

לפניו יש לדון אם יש שעומד באופן ארעי חשיב בית דירה וחייב במזוזה או לא, ונפ"מ לני"ד. והנה **ביומא** (י). מבואר דסוכת החג פטורה מהמזוזה. וכן פסקו **השו"ע** (י"ד ט"ז דפ"ד אות א), ועי' **ברש"י** שמשמע שטעם הפטור הוא משום שסוכת החג חשיבא ארעי אפי' אם עשאה באופן של קבע, וכן דעת **השו"א בארבעה טו"י אבן** (ס"י י"ד חובא פכ"ח ט"ז דפ"ד אות יג) וזה לכאורה טעמו של **המ"ב** (ס"י תרכ"ט ס"ק כ"א) שכת' בשם **הפמ"ג** (ס"ס י"ד חובא פכ"ח ט"ז דפ"ד אות יג) וזה הגג ומסכים לזה הסוכות פטור ממוזהא. ודלא **כהמנחת עני** (ס"ק י"א ק"ב) שכתב שהוא משום שהוא רק לכמה ימים. ועי' **ברע"א** (ס"י ע"ד ד"ה ומ"ש להוכיח) ו**בשבט הלוי** (ח"ב ט"ז קנ"ג ד"ה ואם לפטור).

ולפניו מוכח שדירה אפי' לז' ימים חשיב דירה, וכן מוכח לכא"פ מהא דאיתא התם דלשכת פרהדרין חייבת במזוזה משום דאית בה דירה לכה"ג ז' ימים. ועי' **בחוות הדר** (פ"ד ס"ק ח). [ועי' בגליון רמ"ח שארנו בס"ד אמאי לא פטרינן לה מדין פונדק, אפי' שלא דרינן שם אלא באופן ארעי].

טו. כשיש כביש מפיסק

אלא שבגוונא שבין הבורגנין יש כביש שרוחבו יותר מע' אמה ושיריים, י"ל שהוא מפסיק דאינו בכלל העיר דהרי לא חזי לדירה.

אלא שיש שרצו לומר דאין הכביש מפסיק עי"פ מה שפסק **השו"ע** (ס"י שצ"ח ט"ז) דעיר שיושבת על שפת הנחל שרוב העתים הוא יבש ומשתמש בו, שאינו מלא אלא בשעת הגשם, אם יש לפניו מצבה (אמצע נחל) ורוב ד' אמות על שפת הנחל, כדי שיעמוד עליה וישתמשו בנחל, נמצא הנחל בכלל העיר, ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל ושני העשה הנחל כולו בכלל העיר מפני המצבה הבנויה בצדה, ואם לא היה שם מצבה, אין מודדים להם אלא מפתח בתיהם, ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם, ע"כ. וכי באג"מ (שם) ע"פ מה שכתבנו שגומדים לשימוש של העיר להובילם במקום למקום ויש בהם מדרכה ומקום הילוך לטויל. ולפי **באג"מ** (שם) ע"פ מה שכתבנו ע"פ העיר נחל למוד משם. ו**בא"ר** כתי' דאין להקל דגם בנחל גופא דעת [ועי' **במ"א** שמתקפץ עם בכל מקום שהשטמים בני העיר נחל למוד משם. וכן הביא **המ"ב** (ס"ק ט"ז). אולם נראה כמה ראשונים שחולקין וסוברין דנחל עולה במדת האלפים והבו ל"ד להוסיף עלה. וכן הביא **המ"ב** (ס"ק ט"ז). אולם נראה דאין מזה דחיקה דשאני התם דהוי הוספה לדין נחל, אבל לטענת הסוברים דכביש הוא כנחל הרי הוא כמוהו ואין בו הוספה על הדין. ולמעשה דבר לא צ"ע.

מסקנא דדינא-

העולה לדין, א' עיר המחוברת לכרך המוקף חומה מימות יהושע בן נון ע"י בורגנין שהם כעין סוכות בטנות לשומרי העיר וכדו', צריכה לקרוא בטי"ו באר. ויש חולקים. ב' עיר שבתים החייבים במזוזה (אפילו לא יושבים עתה) מחברים אותה לכרך המוקף חומה קוראים בטי"ו. אלא דכ"י הוא באופן שהחייב נעשה כדני (ע"פ הפרטים לעיל), עי"פ הסכמת גדולי פוסקי הדור.

רבות שיש בו... אף גם יש ללמוד ממנה דברים רבים למסור והנהגת האדם אשר יעשה חזי בהם". (יערות דבש ח"א דרוש ג')

ובספר פנינו רבנו יחזקאל (ע"ג כב) הביא בשם הגר"י אברמסקי זצ"ל שאמר בביאור הפסוק בסוף המגילה "וכל מעשה תקופו וגבורתו... הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", שבאו ללמדנו בזה שאם אנו סבורים שמגילת אסתר היא רק צירוף של סיפורי מעשיות והסטוריה, מעשה תקופו וכדו', את זה לענין לחפש בספר דברי הימים של מלכי מדי ופרס, כי מגילת אסתר נכתבה לזמננו ולא תמצאנה כלל במגילת מעשיות בעולם, אלא גם בתוך החסות פנים הכל בהשגחה פרטית. (הובא בקונטרס בעניני פורים חודש אדר ע"ג קד).

והנה אמרו חז"ל (מגילה יד.) על קריאת המגילה שהיא במקום אמירת הלל "קריאתה זו הלילא", וכתב בזה ביסוד ושו"ש העבודה: "והנה אין תבקינה כספך וכמטמונים תחפשהו בזה המגילא אסתה חם החזקת לזמננו וזכרנו ויחידך יחידך ויתעלה על תנאים ועל הישועות, ולא תמצאנה כלל במגילת ספר כתוב חזקתה ושבת על נפלאותיו אלנו. אך אין זה כי אם אחר כונת הלב חן חן הדברים, כי יעלה על לב כל מעשה תקפו וגבורתו של חנו ופרשת גדולת מרדכי אשר גדלו המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ועודם מפלת חמן, אשר עלה לשמים שיאו, ומשם הירידו לתחתיות ארץ שלא בדרך הטבע, יתן בלבו חזקתה גדולה ועוצמה להפליא לעשות... לכן, אוד ורעי, יחיד השם ואחובי נפשי, כל איש אשר נתן לו ח' לב לדעת פרוש המלות של המגילה, בכל גם שם שהוא שומע או קורא במגילה, יחשב במחשבתו: גבורות ח' כוחו ויתן ויחזק בשמחה עטמה במחשבתו כי זה לחזקתה יתחזק שמו אשר גדול אתנו מכף כל יאביבו, השם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו, המדריכנו על כמות איבנו ויום קרננו על כל שונאנו". (סוד ושו"ש העבודה יב, ד.) ויעורנו ח' לעבוד כראוי עבודה גדולה זו ולהודות לו ית' מתוך אהבה ושכחה על כל חסדיו הגדולים והשגחתו עמנו.

משלוח מנות ומתנות לאביונים

אחת ממצוות חיוס היא מצות משלוח מנות איש לרעהו, ועיקר מצוה זו היא להרבות אוזחה ואהבה בין החברות כתיצאה משמחה על גם הפוריס שבקריאת המגילה. ומלבד זאת אהבת החברות מביאה לאהבת ח', וכמו שכתב בתבנית שלום (פורים ע"ג זג) "... וע"פ הדברים יש לכבד ענין משלוח מנות איש לרעהו בפוריס, שלא מצונו מצוה חיויב כזה בשאר ימים טובים. ע"פ מה שאמר הר"ק ר"ד מלעילוב זצ"ל לאחד שביקש ממנו עצה ליראת שמים, והשיבו עצה ליראת שמים אינו יודע רק עריך לעבוד על כך ביוגעה פשוטה, אך לאהבת ח' יש לו עצה, אחת הישראל, להמנות להביא לאהבת ח'. וכיון שעבודת מנות בפוריס היא להזיע לקימין וקבלו בריצון מתוך אהבת ח' בדינה עליונה, ע"כ מצוות במשלוח מנות איש לרעהו שענינו להרבות האהבה והחירות בין חזקתים".

ובפלא יועץ (פוריס) כתב "ומצות משלוח מנות איש לרעהו, אשריהם ישראל קיימין אותה יותר מחזויו, אבל מה טוב לשלח למאן דאיתקורו מתיקור בה כגון גדול לקטן, ולמאן דאית לה קפידא עלוה כדי לשמח לב ואומללים ולהחיות לב נדכאים, ולהרבות אהבה ואחוה שלום ורעות, וכיון דעביד מצוה חזא ליעביד מצוה אחריית". ומכל זה יש לשים לב שזה יהיה התכלית היוצאת מקיום מצוה זו, לאהוב ולשמח את החברות. ושייך בזה מאמר חז"ל "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים", ואמר בזה הר"ק קמקנז זצ"ל שהחידוש בזה הוא, שאפילו המרבה גם הוא עריך לכוון לבו.

ונראה למה עצה מעשית לענין משלוח מנות, ובהקדם יש להביא את שכתב בלקט רשימות מהג"ר נתן ואכטפויגל זצ"ל "מצות הזמן דפוריס הוא, משלוח מנות איש לרעהו, אבל לפי שנתונים מתנות, עריך לדעת ולהכיר, שיש רעוזה... אנשים שמתנאים בתחת רכבת, רעים ומתחיים ולא שמים לב בכל מי שנמטא לידם... וכן הוא בכל אדם, אם אינו נעתי' לראות את השני, הוא לא רואה את השני". ובמצוה זו יש יותר לשים את הדגש על האהבה והיחס שנתונים לחברו מאשר החשבונות הצריכיים "כמה הוא נתן לי בשנה שעברה" וכו' ופעמים שצריך פתק עם מילה אחת טובה שזה הרבה יותר מסל מלא מעתיקים ומתמקים.

ועריך הרבה תפילה וסיעתא דשמיא לקיים כל מצוות חיוס כראוי, בין לשמים ובין לבירות. ויהי רצון שנוכה לקבל את האית הימים ולעבוד את העבודה המיוחדת בכל אחת ואחת ממצוות גדולות אלו.

נערך ע"י מחבר קונטרס

"עבודת יום הפורים"

מסדרת עבודת חמיעדים